

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ЭЭЛЖИТ ДҮГНЭЛТ
ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭГ (UPR – UNIVERSAL PERIODIC REVIEW)
МЭДЭЭЛЛИЙН ХУУДАС

ХҮНСНИЙ ЭРХИЙН ХЭРЭГЖИЛТ МЭДЭЭЛЭЛ

Үндэсний статистикийн хорооны 2012 оны “Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа”-гаар Монгол Улсын нийт хүн амын 30 шахам хувь хоногийн хоолоор авах шаардлагатай илчлэг, шим тэжээлийн бодисыг авч чадахгүй ядуу нөхцөлд амьдарч байна. Инфляц, төгрөгийн ханшны сулрал зэргээс үүдэн хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ байнга өсч, эмзэг бүлгийн иргэдийн хүнс худалдан авах

чадавхи буурч байгаагаас өлсгөлөнд нэрвэгдэх боллоо. Засгийн Газраас 2011 онд илгээсэн Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын Пакт /ЭЗНСЭОУП/-ын хэрэгжилтийн 4-р тайланд эмзэг бүлгийнхэн хүний хоногт авах дундаж илчлэгээс даруй 33 хувиар бага илчлэгтэй хоол хэрэглэж байна гэж дүгнэжээ.

ТУЛГАМДАЖ БҮЙ АСУУДАЛ

НҮБ-ын Хүний эрхийн зөвлөлөөс хүнсний эрхийн талаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг харуулах тоо, мэдээ албан эх сурвалжуудад хомс байна. Өлсгөлөнгөөс ангид байх эрхийн хэрэгжилтийг үнэлэх үндсэн үзүүлэлтүүд болох тоо баримт, статистик мэдээлэл олдоогүй тул 2010 оноос хойш байдал хэрхэн өөрчлөгдсөнийг мэдэх аргагүй юм.

2011 онд НҮБ-аас гаргасан “Дэлхийн өлсгөлөнгийн зураглал”-д Монгол Улсыг нийт хүн амын 20-34% нь хоол тэжээлийн дутагдалтай орнуудын бүлэгт оруулсан байна.

Төрөөс хүн амын өлсгөлөнгөөс ангид байх цөм эрхийг хангах алхмууд авч хэрэгжүүлж байгаа ч хүртээмжийн хувьд туйлын хангалтгүй байна.

Иргэдийн зохистой хоол хүнс хэрэглэх эрхийн хэрэгжилт болон чанар, эрсдэл, ариун цэвэр, савлагаа, хадгалалтын хугацаа зэрэгт тавих хяналт муу байна. Хүнсний бүтээгдэхүүн, түүний чанар, аюулгүй байдлын талаарх мэдээлэл нээлттэй бус, нээлттэй болсон мэдээллийн үнэн бодитой эсэхэд эргэлзээ төрөхөөр байна. Хүнс эвсэл ТББ-аас хараат бус лаборатори бий болгох зөвлөмжийг холбогдох байгууллагад удаа дараа өгч, шаардаж ирсэн ч энэ талаар арга хэмжээ авсангүй.

КЭЙС, БАРИМТ, ТАЙЛБАР

Засгийн Газраас 2013 онд гаргасан Мянганы хөгжлийн зорилтын хэрэгжилтийн талаарх үндэсний 5 дахь илтгэлд ч 2010 оноос хойших тоо баримт байхгүй байна.

Хүнс эвсэл ТББ-аас 2014 оны 2-р сард Нийслэлийн 6 дүүргийн захын гэр хорооллын 42 айлыг санамсаргүй түүврийн аргаар сонгож судлахад, 96% нь хүнсний ногоо тогтмол идэж чаддаггүй, 85% нь мах, гурил л хүнсэндээ хэрэглэдэг гэжээ. Эдгээр өрхийн 60% нь өдөрт өрхийн хоолондоо 3 доллар хүрэхгүй мөнгө зарцуулдаг бөгөөд бүгд хүнсээ зээлээр авдаг, зээлийн өртэй ажээ.

16,822 өрхийн 113,187 хүнд сар бүр (насанд хүрсэн хүнд 10000 төгрөг буюу 6 ам доллар, хүүхдэд 5000 төгрөг буюу 3 ам доллар) хүнсний талон өгч байна. Энэ нь ядуу хүн амын дөнгөж 6,5 хувийг л хамарч байгаа юм.

2014 оны эхээр Эрүүл мэндийн шинжлэх ухааны их сургууль (ЭМШУИС гэх)-ийн лаборатори хүнсний ногоонд пестицид зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс илүү байгаа тухай нийтэд мэдээлсэн. Гэтэл үүнийг төрийн байгууллагын лаборатори үгүйсгэж, ЭМШУИС-ийн лабораторийн үйл ажиллагааг хязгаарлаж, шинжилгээ хийх, дүнг нийтэд тараахыг хориглосон.

Иргэд хүнсээ худалдан авах чадавхитай байх асуудал хөдөлмөрлөх эрхтэй зайлшгүй холбогдоно. Гэвч хөдөлмөрийн гэрээ байгуулах, түүнийг хэрэгжүүлэхийг шаардах эрх нь баталгааждаггүй тул иргэд хөдөлмөрөө мөлжүүлэх нь хэвийн үзэгдэл болж байна. Мөн Хөдөлмөрийн тухай хуулиар ажилчдын эрхийг хангалттай баталгаажуулаагүй, үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллага байгуулах эрхийг зөрчихгүй байхыг ажил олгогчдод үүрэг болгоогүй тул олон ажилчидтай том уул уурхайн компани ч ажилчдын эрхийг зөрчих нь түгээмэл тохиолдож байна.

2012 онд Уул уурхайн “Өмнийн говийн элс” ХХК-ний ажилчид Үйлдвэрчний эвлэл байгуулж хөдөлмөрийн нөхцлөө сайжруулах, хуулийн дагуу амрах, ажиллах эрхээ хэрэгжүүлэхийг удаа дараа шаардаж, улмаар ажил хаяснаас болж 45 хүн ажлаас халагдсан.

2014 онд уул уурхайн Рио Тинто компанийн Оюутолгой төслийн 300 ажилчдыг нэгэн зэрэг гэнэт халсан. Үүнтэй холбогдуулан эрх ашгаа хамгаалж тэмцэх ямар ч үйлдэл ажилчдын зүгээс гаргаагүй.

2012 онд Хүний эрх хөгжил төв ТББ-ын Улаанбаатар хотын Яармаг дахь Мөнгөн хуримтлалын бүлэг хөдөлмөр эрхэлж байгаа 100 гишүүнээ оролцуулан судалгаа авахад 25% нь хөдөлмөрийн гэрээгүй, гэрээ хийсэн хүмүүсийн 50% нь “ажил олгогч хөдөлмөрийн гэрээг хэрэгжүүлдэггүй” гэж хариулсан байна.

МОНГОЛЫН ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТББ-УУДЫН ФОРУМААС ДАРААХ ЗӨВЛӨМЖИЙГ САНАЛ БОЛГОЖ БАЙНА:

1. Ядуу, эмзэг бүлгийн иргэдийн хүнсний хэрэглээнд үнэлгээ хийж, тэдний өлсгөлөнгөөс ангид байх эрхийг баталгаажуулах. Хүнсний талон тараах хөтөлбөрийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх.
2. Эмзэг бүлгийн хүүхдэд зориулсан хүнсний хөтөлбөр нь хүүхдийн хүнсний бүтээгдэхүүнээр авах хоногийн илчлэг, шимт бодисын физиологийн нормын хэдэн хувийг хангаж байгааг тодорхойлох. Хүүхдийн хүнс, тэжээлийн дутагдлыг арилгах бусад арга хэмжээтэй уялдуулах.
3. Хүн амын хоол тэжээлийн дутагдлыг арилгах бодитой арга хэмжээ авах, үр дүнг харуулах тоон мэдээллийг тогтмол гаргах.
4. ЕБС-ийн бага ангийн сурагчдад “Үдийн цай хөтөлбөр”-ийн хүрээнд өгч буй хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэг, шимт бодисыг стандартад нийцүүлэх, бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулах.
5. Хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн судалгааг тогтмол хийж, бага орлоготой иргэд физиологийн шаардлагатай хүнсээ хэрэглэж чадаж байгаа эсэхийг үнэлдэг болох.
6. Хүнсний бүтээгдэхүүнд тавих хяналтыг сайжруулах, үүнд иргэд, ТББ-ын оролцоог хангах, тэдний чадавхийг бэхжүүлэх, санхүүжилт, эрх зүйн орчноор дэмжих.
7. Хүнсний бүтээгдэхүүний лабораторийн хүчин чадал, хүртээмжийг үнэлэх, тоог нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн боловсон хүчин болон бусад хангамжийг сайжруулах.
8. Сургууль, эрдэм шинжилгээний лабораторид хүнсний бүтээгдэхүүн шинжлэх магадлан итгэмжлэл олгож, шинжилгээний дүнг олон нийтэд мэдээлэх эрхийг олгох.
9. Монголын үндэсний олон нийтийн радио телевиз иргэдэд зориулж хүнсний асуудлаар шинжлэх ухаанд суурилсан ойлголт, мэдлэг, бодит мэдээлэл түгээх тогтмол нэвтрүүлэгтэй болох.
10. Хөдөлмөрийн хөлсний тариф тогтоож, хэрэгжүүлэх.
11. Хувийн хэвшлийн салбарт хөдөлмөрийн гэрээ заавал байгуулдаг байх эрх зүйн зохицуулалт бий болгох.
12. Ажилчдын эрх ашгийг хамгаалах байгууллага байгуулах эрхийг зөрчихгүй байхыг ажил олгогчдод үүрэг болгосон заалтыг Хөдөлмөрийн тухай хууль болон бусад холбогдох хуульд тусгах.
13. Албан бус салбарт хөдөлмөрийн мөлжлөг нэмэгдэх хандлагатай байгааг анхааралдаа авч гомдол хүлээн авч шийдвэрлэх хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх.